

De meestgebruikte beleefdheidsfrase bij afscheid nemen is misschien wel: 'Tot ziens.' Een uitdrukking van de dubbelzinnigheid die vaak in een afscheid ligt: je gaat weg, maar je wilt ook iets behouden in de relatie. Laurel en Hardy laten in hun goodbye-sketch in de film *Perfect day* (zie YouTube) zien hoe moeilijk het kan zijn om afscheid te nemen. Het ongemak van het beëindigen van het contact, het onvermogen er een punt achter te zetten, wordt een eindeloze reeks goodbyes.

We maken het allemaal mee: het bezoek kondigt zijn vertrek aan en uit beleefdheid worden er nog een paar woorden gewisseld. En dan nog een paar. En nog een paar. Voor je het weet, raak je in een nieuw gesprek.

Op de drempel van afscheid ontstaat een ambigue situatie: je bent al een beetje weg, maar je wilt ook blijven. Dat overgangsmoment is een moment waarin dingen gebeuren. In de geneeskunde is zo'n deurknopgesprek - de patiënt die letterlijk met de deurkruk in de hand met essentiële informatie

komt - een bekend fenomeen. Columbo maakte in de tv-serie gebruik van het interregnum tussen er zijn en verdwijnen. Hij had de fabelachtige tactiek om onder de welgemeende dankzegging van de heerlijk koffie en de gastvrije ontvangst de ruimte te verlaten, maar op de drempel - terwijl zijn gesprekspartner net opgelucht ademhaalde - een onschuldige maar onregelende vraag te stellen. De zojuist gerustgestelde en in slaap gesuste gesprekspartner stotterde dan onvoorbereid opeens de verkeerde tekst uit en verried zichzelf.

Als adviseurs zijn we lang niet altijd goed in afscheid nemen. We zijn immers een beetje gehecht geraakt aan onze opdrachtgever en de opdracht, en vaak is het nog te vroeg om los te laten. Dat geldt ook voor onze opdrachtgevers; voor je het weet vragen ze je op de drempel van het vertrek voor een vervolg. Dan ontstaat een situatie van Columbo en Laurel en Hardy in één. Wat doe je dan? In dat schemergebied tussen er zijn en vertrekken is nieuwe contractering nodig. Maar dat doen we lang niet altijd goed. Gestreeld door het feit dat de klant ons wil behouden, aangetrokken tot het idee nog even te kunnen blijven werken aan iets dat je hart nog heeft, ontstaat - als je niet oppast - een lastige situatie. De scène van Laurel en Hardy eindigt in een daadwerkelijk vertrek, dat dan weer stopt omdat de auto

direct een lekke band krijgt. Soms lukt afscheid nemen niet doordat het toeval ingrijpt. Er doet zich iets onverwachts voor, dat vraagt om voortzetting van het proces. Soms werkelijk onverwacht of toevallig, soms komt het ons ook wel verrassend goed uit.

Maar in zulke geval-

len ontstaan gemakkelijk ambigue rafelrandjes, onduidelijke rollen en verminderde impact. En dat terwijl juist een goed afscheid ruimte schept. De relaties zijn afgehecht; er is geen 'unfinished business' die nog doorwerkt. En als er dan toch een vervolg is, dan is dat een nieuwe ontmoeting en niet een verlengd gesprek op die onduidelijke drempel van het afscheid. Juist het duidelijk markeren van het afscheid lijkt de beste ruimte te scheppen tot een onbevangen 'tot ziens'.

Tot ziens

Jaap VAN 'T HEK

Jaap van 't Hek vormt, samen met Leike van Oss, Organisatievragen. E-mail: jaap@organisatievragen.nl.